

Соціальні послуги були проаналізовані як важливий інструмент у сфері соціальної роботи з цією категорією дітей. Розгляд основних видів соціальних послуг дозволив визначити їх значення для розвитку та соціалізації дітей з особливими потребами. Визначено, що соціальні послуги допомагають зняти бар'єри, які можуть заважати дітям з особливими освітніми потребами реалізувати свій потенціал у навчанні, взаємодії з однолітками та інтеграції в суспільство. Вивчалася структура системи соціальних послуг для дітей з особливими освітніми потребами в Україні, включаючи їх організацію, функціонування та взаємодію між різними установами. Особливу увагу приділено аспектам супроводу асистентом дитини під час інклюзивного навчання, що забезпечує адаптацію, розвиток навичок та успішну інтеграцію в освітнє середовище, з врахуванням індивідуальних потреб.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с.
2. Козіброда Л. В. Теоретико-понятійні аспекти інклюзивної освіти у сучасних педагогічних дослідженнях. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19, Т. 3. С. 35–38.
3. Горішна Н. М. Інклюзивна освіта: підходи до розуміння та виклики розвитку. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. 2020. № 6 (162). С. 23–29.
4. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.

### ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ТЕАТРАЛІЗАЦІЇ В СОЦІАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

**Новак І. М., Костіна В. В.**

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди*

В умовах війни в Україні соціальні, емоційні та психологічні виклики, з якими стикаються підлітки, змінюють всі аспекти їхнього життя та вимагають пошуку нових підходів до виховання та соціальної підтримки. Залучення дітей до якісного проведення дозвілля та організація релаксаційного простору підтримки ментального здоров'я набувають у ці важкі для нашої держави часи особливого значення, тому, актуальність використання засобів театралізації в соціальному вихованні в умовах війни є надзвичайно високою, оскільки театр та інші форми драматичного мистецтва володіють потужним потенціалом для формування моральних цінностей, підтримки психологічної рівноваги та розвитку соціальних навичок у дітей та молоді.

Згідно зі звітом ЮНІСЕФ, понад 1,5 мільйона дітей мають ризики депресії, тривожності, посттравматичного стресового розладу

та інших проблем психічного здоров'я з довгостроковими наслідками [7]. У сучасних умовах війни в Україні, коли суспільство стикається з численними викликами, пов'язаними зі стресом, травмами, втратою близьких та домівок, театралізація стає ефективним інструментом для соціальної адаптації, зниження рівня тривожності сприяє вихованню співчуття, толерантності та взаєморозуміння.

Відповідно до змісту Державного стандарту базової середньої освіти, театральні практики відіграють важливу роль у формуванні соціальних та громадянських компетентностей учнів [4]. В умовах війни цей інструмент набуває ще більшого значення, оскільки дозволяє дітям через мистецтво краще розуміти складні соціальні явища та долати психологічні наслідки травматичних подій. Аналіз змісту Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, що затверджена Кабінетом Міністрів у 2022 році, засвідчив важливість етнокультурного виховання та формування патріотизму у дітей та молоді через мистецькі форми [5]. Також зазначимо, що театральна діяльність, як форма інтерактивного соціально-виховного впливу, сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей і зміцненню емоційної стійкості, що є необхідними в умовах повномасштабного військового конфлікту та постійної загрози життю та здоров'ю, в яких перебувають підлітки в Україні вже третій рік поспіль.

Проблему соціального виховання дітей та молоді вивчали І. Бех, К. Волкова, О. Чусова, А. Лазарева та ін. Використання засобів театралізації в соціальному вихованні досліджували І. Басюк, Д. Виставкіна, Г. Вольчева, І. Левчук, С. Хлебик та ін. Незважаючи на велику кількість наукових робіт, актуальність засобів театралізації в соціальному вихованні підлітків в умовах війни залишається недостатньо вивченою, що зумовило необхідність її дослідження.

Аналіз шляхів і засобів соціального виховання дітей та молоді засвідчив наявність теоретичного підґрунтя до його здійснення. Так, І. Бех, розглядаючи проблему духовно-морального розвитку особистості, акцентує увагу на необхідності формування у молоді «державницької спрямованості та високих моральних цінностей» [2, с. 6]. Л. Коваль, І. Зверева та С. Хлебнік розглядають соціальне виховання як процес «системного впливу, включаючи соціально-педагогічні заходи, що спрямовані на забезпечення дітей і молоді інформацією про загальнолюдські цінності та важливі знання та соціальний досвід, що в свою чергу, сприяє формуванню у них стійких ціннісних орієнтацій та адекватної соціальної поведінки» [3, с. 25]. О. Безпалько акцентує увагу на значенні театального мистецтва як потужного інструменту в морально-естетичному вихованні учнів [1]. Дослідниця підкреслює, що театралізація сприяє розвитку здатності до перевтілення, яке є важливим аспектом творчого розвитку

особистості та передбачає реалізацію таких важливих завдань: формування моральних цінностей; виховання особистісного зростання та розвитку творчих здібностей та самовдосконалення вихованців. Дослідники також наголошують на необхідності використання засобів театралізації як ефективного засобу соціально-педагогічного виховання, що сприяє розвитку згуртованості та активності молоді [6]. Отже, аналіз наукової літератури з проблеми соціального виховання дітей та молоді дозволив підтвердити необхідність використання засобів театралізації у соціальному вихованні як педагогічного інструменту соціально-виховного впливу та психологічної підтримки. З'ясовано, що засоби театралізації сприяють розвитку емоційного інтелекту, дозволяючи підліткам виражати свої почуття, усвідомлювати емоції інших. Крім того, театралізовані ігри та вистави покращують комунікативні навички, що є важливими для соціалізації. Корисним є використання театралізації в психосоціальній реабілітації підлітків, які пережили травми. Через рольові ігри та вистави молодь має можливість обробити свої переживання, що сприяє формуванню у них емоційної стійкості. Тому важливо інтегрувати засоби театралізації у процес взаємодії з підлітками у закладах освіти, щоб створити підтримуючий соціально-виховний простір для розвитку їхньої креативності, самовираження і якісного проведення спільної дозвілєвої діяльності.

Важливо знаходити нові способи підтримки підлітків, що зростають у сучасних реаліях війни, тому використання засобів театралізації може стати потужним інструментом для реалізації цього важливого завдання. В умовах створення соціально-педагогічних театральних студій можна забезпечити реалізацію терапевтичних підтримуючих впливів, які сприятимуть появі дієвих майданчиків, де молодь зможе працювати з професійними акторами, соціальними педагогами-аніматорами та психологами. Такі студії дадуть можливість підліткам досліджувати свої емоції через різні театральні техніки, що допоможе їм подолати травматичний досвід війни. Крім того, в межах роботи студій можна інтегрувати віртуальну реальність у театральний процес за допомогою використання VR-технологій, що дозволить створити інтерактивні театралізовані вистави, де підлітки зможуть відчувати себе частиною театального процесу, не виходячи з дому, що сприятиме розвитку їхніх емоційних та соціальних навичок. Ці нові підходи до театралізації можуть значно збагатити соціальне виховання сучасних підлітків, надаючи їм необхідну підтримку в складний воєнний час.

Перспективи використання театралізації в соціальному вихованні підлітків в умовах війни вбачаємо у таких напрямках: використання результатів діяльності соціально-педагогічних терапевтичних театральних студій для розробки нових програм

соціально-педагогічної діяльності з дітьми та молоддю у різних закладах освіти, які будуть сприяти розвитку психоемоційних складових особистості дітей та молоді та їхній соціальній реабілітації за часів війни; впровадження нових технологій, таких як віртуальна реальність у роботу соціальних педагогів з підлітками засобами театралізації, роблячи її більш доступною та інтерактивною, що є особливо важливим в умовах війни в Україні, у регіонах з обмеженим доступом до театральних ресурсів.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в територіальній громаді: теоретико-методичні основи: монографія. Київ: Науковий світ. 2006. 363 с.
2. Бех І. Духовне становлення особистості: сучасні виховні реалії. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2019. Вип. 23(1). С. 4–15. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd\\_2019\\_23%281%29\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2019_23%281%29_3) (дата звернення: 20.10.24).
3. Коваль Л. Г., Зверева І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка / Соціальна робота: навч. посібн. Київ: ІЗМН, 1997. 392 с. URL: <https://studfile.net/preview/5511862/> (дата звернення 20.10.24)
4. Про затвердження Державного стандарту базової повної загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 01.09.2020 №1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.10.24).
5. Про національно-патріотичне виховання в закладах освіти: Закон України від 23.06.22 р. №527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> (дата звернення: 13.10.24).
6. Технологія соціально-педагогічної діяльності, що спрямована на творчий розвиток особистості. *Технології соціально-педагогічної роботи*: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. А. Й. Капської. Київ, 2000. С. 297–370.
7. ЮНІСЕФ. *Офіційний сайт*: URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/war-ukraine-pushes-generation-children-brink-warns-unicef> (дата звернення: 13.10.24)

## СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ У ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

**Руденко Ю. Ю.**

*Центральноукраїнський державний університет  
імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький)  
[yurudenko@cuspu.edu.ua](mailto:yurudenko@cuspu.edu.ua)*

В Україні з лютого 2022 року з'явилися нові виклики для підходів до надання психосоціальної підтримки, відмінні від тих, що існували з 2014 року. Російська агресія призвела до того, що наші громадяни продовжують зазнавати травматичних наслідків війни –